

УДК 332.33:332.2.021.8.

JEL Classification: Q12; Q15; Q20; R13

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202106089>

І. М. САБІЙ

Регулювання земельних відносин: нормативно-правовий аспект у контексті сучасних законодавчих змін

Мета статті - оцінити вплив існуючих законодавчих ініціатив у сфері обігу земель сільськогосподарського призначення на можливість досягнення в Україні Цілей сталого розвитку та запровадження управління земельними ресурсами на засадах інклюзивної моделі сталого сільського розвитку.

Методика дослідження. Використано наступні методи: діалектичні пізнання процесів і явищ; емпіричний (щодо комплексної оцінки сучасного стану регулювання земельних відносин у сільському господарстві); порівняльного аналізу; абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення та формулювання висновків).

Результати дослідження. Встановлено у процесі аналізу законів та законопроектів з питань земельної реформи та регулювання ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення, прийнятих і зареєстрованих у Верховній Раді України протягом 2020-го - першого півріччя 2021 р., їхній вплив на рівень життєздатності та конкурентоспроможності одноосібних, фермерських, сімейних фермерських господарств, дрібних і середніх сільськогосподарських підприємств у нових правових та економічних умовах.

Елементи наукової новизни. Визначено вплив окремих законодавчих ініціатив у сфері обігу земель сільськогосподарського призначення на можливість досягнення в Україні Цілей сталого розвитку та запровадження управління земельними ресурсами на засадах інклюзивної моделі сталого сільського розвитку.

Практична значущість. Проведено розрахунок суми мінімального податкового зобов'язання (МПЗ) для кожної області України з урахуванням нормативної грошової оцінки ріллі та оцінено його вплив на економічний стан малих і середніх сільгосптоваровиробників. Табл.: 6. Бібліогр.: 38.

Ключові слова: земельні відносини; земельна реформа; Цілі сталого розвитку; сталий сільський розвиток; фермерське господарство; фермерство; сімейна ферма; управління земельними ресурсами; конкурентоспроможність; мінімальне податкове зобов'язання.

Сабій Ігор Михайлович - старший науковий співробітник відділу земельних відносин та природокористування, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (03127, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10).

E-mail: igor.sabiy@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-8237-940X>

Постановка проблеми. У вересні 2015 р. на Саміті Організації об'єднаних Націй (ООН) було затверджено 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР), які набули чинності у січні 2016 р. Такі цілі покладено в основу політики ООН на наступні 15 років. Україна, як і інші країни-члени ООН, приєдналася до глобального процесу забезпечення сталого розвитку.

Національні завдання, індикатори, завдання та цільові орієнтири виконання знайшли своє відображення у Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна». Нині створена національна система завдань і показників Цілей сталого розвитку. Так, 30 вересня 2019 р. Президент України видав Указ «Про Цілі сталого розвитку України

на період до 2030 року», в якому підтримав забезпечення досягнення глобальних цілей сталого розвитку та результатів їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку України, викладених у Національній доповіді.

Повністю співпадають із проблемами, які невідкладно необхідно вирішувати в Україні, наступні пункти ЦСР:

- подолання бідності;
- подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства;
- забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх у будь-якому віці;
- забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх;

© І. М. Сабій, 2021

- забезпечення доступності і сталого управління водними ресурсами та санітарією;
- забезпечення доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх;
- сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх;
- створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям;
- скорочення нерівності;
- забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст, інших населених пунктів;
- забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва;
- захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення і повернення назад (розвертання) процесу деградації земель та зупинка процесу втрати біорізноманіття [33].

Для досягнення Цілей сталого розвитку ООН оголосила Десятиліття сімейних фермерських господарств у 2019-2028 рр.

Як стверджує офіційний сайт ФАО, метою Десятиліття є підкреслення ролі сімейних фермерських господарств у подоланні голоду і формуванні планетарного продовольчого майбутнього. Сімейні ферми, завдяки своїй мудрості і турботі про землю, визнані ООН «рушіями змін, необхідних для ліквідації голоду, для збалансованішої і стійкішої до зовнішніх впливів планети». Ведення сімейного фермерського господарства відкриває можливість для забезпечення продовольчої безпеки, поліпшення добробуту, раціонального користування природними ресурсами, охорони навколишнього середовища і досягнення сталого розвитку в сільській місцевості [34].

Протягом 2020-го -першого півріччя 2021 р. Верховною Радою України було прийнято ряд законів та зареєстровано законопроекти, які, за твердженням їхніх авторів, завершать в Україні процес проведення земельної реформи. Ці закони і законопроекти суттєво впливатимуть на діяльність уже створених одноосібних, фермерських господарств, сімейних ферм, малих і середніх сільськогосподарських підприємств та на можливість створення нових, що зумовлює

необхідність детального вивчення таких і оцінки їх потенційного впливу в коротко- та середньостроковій перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку земельних відносин, доцільності запровадження в Україні ринку земель сільськогосподарського призначення загалом та варіантів моделі цього ринку зокрема, пошук оптимальної для України моделі аграрного устрою були і залишаються предметом вивчення багатьох українських і закордонних науковців, серед них найвагоміші праці: В. Г. Андрійчука [1], Я. М. Гадзала, Ю. Я. Лузана [2,3], П. І. Гайдучького [4], О. І. Гуторова [5], А. С. Даниленка [6], Д. С. Добряка [8], В. М. Жука [2], В. М. Заяця [9], І. Г. Кириленка [10], П.Ф. Кулиничка [12], Ю.О. Лупенка [13-17], А. Михненко [18], В. Я. Месель-Веселяка [27, 31], О.М. Могильного [19], Л. Я. Новиковського [20], Б. Й. Пасхавера [21], В. В. Россохи [28], П. Т. Саблука [27, 31], А. М. Третяка [32], М. М. Федорова [27, 20, 31, 35], О.В. Ходаківської [14-17, 27, 30, 31, 36, 37], О. М. Шпичака [38] та ін.

Мета статті - оцінити вплив існуючих законодавчих ініціатив у сфері обігу земель сільськогосподарського призначення на можливість досягнення в Україні Цілей сталого розвитку та запровадження управління земельними ресурсами на засадах інклюзивної моделі сталого сільського розвитку.

Предметом досліджень стала оцінка впливу прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення» № 552-IX та інших законів і законопроектів земельної реформи на діяльність уже створених одноосібних, фермерських господарств, сімейних ферм, дрібних і середніх сільськогосподарських підприємств та на можливість створення нових, адже саме ці форми господарювання на селі можуть забезпечити досягнення в Україні Цілей сталого розвитку та запровадження управління земельними ресурсами на засадах інклюзивної моделі сталого сільського розвитку.

Виклад основних результатів дослідження. За даними Держстату, в Україні у 2020 р. працювало 62 968 агроформувань, які використовували сільськогосподарські угіддя. Серед них 36 277 сільськогосподарських підприємств, 26 691 фермерське господарство; 184 сільськогосподарських підп-

приємства обробляє понад 10 тисяч гектарів землі [7].

За даними сайту Latifundist.com, на 1 січня 2021 р. 100 найбільших українських агрохолдингів сумарно обробляє 6 020,25 тис га землі, що становить 18,5 % усієї ріллі України.

Крім того, за даними Держстату, нині господарську діяльність ведуть близько 4 млн

особистих селянських господарств, у тому числі й ті, що приєднали земельні паї без створення юридичної особи [7].

Зважаючи на наведене вище, можна стверджувати, що закони і законопроекти, які буде оцінено, значною мірою впливатимуть на широкі верстви українського суспільства (табл. 1-6).

1. Оцінка впливу Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення» від 31 березня 2020 року № 552-IX

Стаття закону	Наслідки ухвалення
...б. Не допускається набуття права власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення за відплатними договорами у разі відсутності у набувача права власності документів, які підтверджують джерела походження коштів або інших активів, за рахунок яких набувається таке право.	Фермерські господарства, фізичні особи - підприємці оподатковуються за ставкою єдиного податку, одноосібники не оподатковуються. Отже, документів, які підтверджують джерела походження коштів у сумах, достатніх для придбання земельних ділянок сільськогосподарського призначення, у них немає
...«15. До 1 січня 2024 року: а) загальна площа земельних ділянок сільськогосподарського призначення у власності громадянина України не може перевищувати ста гектарів. Зазначене обмеження не поширюється на земельні ділянки, набуті у власність громадянином до набрання чинності цим підпунктом; б) забороняється купівля-продаж або відчуження в інший спосіб на користь юридичних осіб земельних ділянок, які перебувають у приватній власності і віднесені до земель для ведення товарного сільськогосподарського виробництва...»	Закон України «Про фермерське господарство» № 973-IV у редакції від 10.06.2021 передбачає, що фермерське господарство підлягає державній реєстрації як юридична особа, відповідно, фермерські господарства не зможуть купити земельні ділянки сільськогосподарського призначення
II. Прикінцеві положення ... 2. Кабінету Міністрів України у шестимісячний строк з дня опублікування цього Закону: розробити та затвердити порядок здійснення фінансової підтримки громадян і юридичних осіб (у тому числі фермерських господарств) для придбання земельних ділянок сільськогосподарського призначення; розробити та подати на розгляд Верховної Ради України проєкт Закону України про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо створення у складі спеціальних фондів державного та місцевих бюджетів Фонду розвитку сільських територій, кошти з якого спрямовуються на видатки розвитку: інфраструктури, енергозбереження, освіти та медицини у сільській місцевості та реалізацію державних програм розвитку...	Порядок здійснення фінансової підтримки громадян і юридичних осіб (у тому числі фермерських господарств) для придбання земельних ділянок сільськогосподарського призначення Урядом не розроблено і не затверджено. Фонд розвитку сільських територій не створено

Джерело: На основі Баз даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-20#Text> [25].

За оцінкою наведеного закону доходимо висновку, що одноосібні, фермерські, сімейні фермерські господарства, малі та середні сільськогосподарські підприємства не

матимуть фінансових інструментів для придбання земельних ділянок сільськогосподарського призначення і не зможуть конкурувати на відкритих земельних торгах із аг-

рохолдингами та іншими учасниками ринку, в яких наявний або достатній запас власних грошових ресурсів із підтвердженням джерел їхнього походження, або доступ до фінансових механізмів.

За оцінкою наведеного закону доходимо висновку, що українські аграрії не зможуть конкурувати з іноземцями на земельних аукціонах.

2. Оцінка впливу Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин" від 28 квітня 2021 року № 1423-IX

Стаття закону	Наслідки ухвалення
Частина третю статті 20 ЗК України викладено у новій редакції, яка не містить норми, згідно з якою "проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки погоджується в порядку, встановленому статтею 186 ¹ цього Кодексу". При цьому статтю 186 ¹ ЗК України, яка визначає "повноваження органів виконавчої влади в частині погодження проєктів землеустрою щодо відведення земельних ділянок", виключено	Власник земельної ділянки приватної форми власності зможе без погодження з уповноваженим органом виконавчої влади самостійно змінити цільове призначення земельної ділянки сільськогосподарського призначення на несільськогосподарське призначення і відчужити таку ділянку іноземцю, особі без громадянства чи іноземній юридичній особі

Джерело: На основі даних Бази даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1423-20#Text> [24].

3. Оцінка впливу Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо продажу земельних ділянок та набуття права користування ними через електронні аукціони» від 18 травня 2021 року № 1444-IX

Стаття закону	Наслідки ухвалення
"Стаття 127. Продаж земельних ділянок державної чи комунальної власності та набуття прав користування ними"; ... "2. Продаж земельних ділянок державної чи комунальної власності та набуття прав користування ними (оренди, суперфіцію, емфітевзису) здійснюються на конкурентних засадах (на земельних торгах) у формі електронного аукціону у випадках та порядку, встановлених главою 21 цього Кодексу";... ... 2. Земельні торги проводяться у формі електронного аукціону в режимі реального часу в мережі Інтернет, за результатами проведення якого укладається договір купівлі-продажу, оренди, суперфіцію, емфітевзису земельної ділянки з переможцем земельних торгів, який запропонував найвищу ціну за земельну ділянку, що продається, або найвищу ціну за придбання прав емфітевзису, суперфіцію, або найвищий розмір орендної плати, зафіксовані під час проведення земельних торгів (далі – цінова пропозиція)	Власником земельної ділянки за таких умов ставатиме виключно той, хто запропонував найвищу ціну за земельну ділянку, що продається, або найвищу ціну за придбання прав емфітевзису, суперфіцію, або найвищий розмір орендної плати, зафіксовані під час проведення земельних торгів
4. Звернення стягнення на земельні ділянки або прав на них (суперфіцію, емфітевзису) здійснюється державним виконавцем, приватним виконавцем під час виконання рішень, що підлягають примусовому виконанню в порядку, встановленому Законом України "Про виконавче провадження" з урахуванням вимог цього Кодексу	Норма закону дає можливість звертати стягнення на земельні ділянки сільськогосподарського призначення або права на них (суперфіцій, емфітевзис)

Джерело: На основі Бази даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1423-20#Text> [23].

За оцінкою наведеного закону робимо висновки, що без підтримки держави одноосібники, фермерські господарства, сімейні ферми, малі та середні сільськогосподарські підприємства, фермери-початківці будуть неконкурентоспроможними порівняно з іншими гравцями на ринку землі.

Крім того, власник земельної ділянки сільськогосподарського призначення або прав на неї відтепер може втратити її за борги, які не пов'язані із сільськогосподарським виробництвом.

4. Оцінка проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань консолідації земель» від 28.04.2021 року № 5438

Стаття закону	Наслідки ухвалення
<p>I. Внести зміни до таких законодавчих актів України:</p> <p>1. У Земельному кодексі України (Відомості Верховної Ради України, 2002 р., № 3-4, ст. 27):</p> <p>...</p> <p>2) доповнити Закон статтею 37² такого змісту: “Стаття 37². Право власника на обмін суміжної земельної ділянки сільськогосподарського призначення</p> <p>1. З метою консолідації земель власник земельної ділянки сільськогосподарського призначення має право звернутися до суду з позовом про обмін суміжної земельної ділянки на іншу рівноцінну земельну ділянку.</p> <p>...</p> <p>4) статтю 186 доповнити частиною двадцять першою такого змісту: “21. ...</p> <p>За відсутності згоди зацікавлені особи можуть вимагати затвердження проєкту землеустрою щодо консолідації земельних ділянок у судовому порядку</p>	<p>Прийняття цього закону дає можливість сильнішим гравцям ринку землі рішенням суду забирали в одноосібників, фермерських господарств, сімейних ферм, малих та середніх сільськогосподарських підприємств земельні ділянки, в поліпшення якості яких вони роками вкладали гроші і переселяти на непродуктивні або малопродуктивні землі</p>
<p>2. Статтю 3, частини першу–шосту статті 5 Закону України “Про особисте селянське господарство” (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 29, ст. 232; 2015 р., № 21, ст. 133) виключити</p>	<p>Виключення цих статей із Закону України “Про особисте селянське господарство” унеможливить передання фізичним особам у власність або оренду земельних ділянок розміром не більше 2,0 гектара для ведення особистого селянського господарства. Земельні ділянки особистого селянського господарства могли використовуватися для ведення особистого селянського господарства, товарного сільськогосподарського виробництва, фермерського господарства</p>
<p>4. У Законі України “Про фермерське господарство” (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 45, ст. 363 із наступними змінами):</p> <p>1) частину першу статті 1 викласти в такій редакції: “1. Фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, здійснювати її переробку та реалізацію з метою отримання прибутку.”;</p> <p>2) частину другу статті 5 та статтю 15 виключити</p>	<p>Внесення таких змін у Закон України “Про фермерське господарство” звужує саме поняття фермерського господарства.</p> <p>Ці зміни ущемлюють право громадян, які створили фермерське господарство, облаштувати житло в тій частині наданої для ведення фермерського господарства земельної ділянки, з якої забезпечується зручний доступ до всіх виробничих об'єктів господарства, створення відокремленої фермерської садиби, якій надається поштова адреса, якщо житло членів фермерського господарства знаходиться за межами населених пунктів</p>

	<p>Виключення статті 15, яка чітко регламентує обов'язки фермерського господарства та його членів, а саме:</p> <p>а) забезпечувати використання земельних ділянок за їх цільовим призначенням;</p> <p>б) додержувати вимог законодавства про охорону довкілля;</p> <p>в) сплачувати податки та збори;</p> <p>г) не порушувати прав власників суміжних земельних ділянок та землекористувачів;</p> <p>г) не допускати зниження родючості ґрунтів та зберігати інші корисні властивості землі;</p> <p>д) надавати відповідним органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування дані про стан і використання земель та інших природних ресурсів;</p> <p>е) дотримувати санітарних, екологічних та інших вимог щодо якості продукції;</p> <p>є) дотримувати правил добросусідства та встановлених обмежень у використанні земель і земельних сервітутів;</p> <p>ж) зберігати геодезичні знаки, протиерозійні споруди, мережі зрошувальних і осушувальних систем</p> <p>призведе до ерозії, зниження родючості ґрунтів, нецільового використання землі, напруження санітарно-епідеміологічної та екологічної ситуації, межових спорів тощо</p>
--	---

Джерело: На основі даних Офіційний портал Верховної Ради України. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71783 [22].

За оцінкою наведеного проєкту закону доходимо висновку, що його прийняття дасть змогу сильнішим гравцям ринку землі рішенням суду забирати в одноосібників, фермерських господарств, сімейних ферм, малих та середніх сільськогосподарських підприємств земельні ділянки, унеможливить передання фізичним особам у власність або оренду земельних ділянок розмі-

ром не більше 2,0 гектара для ведення особистого селянського господарства, звужує саме поняття фермерського господарства, ущемлюватиме права громадян, які створили фермерське господарство, призведе до ерозії, зниження родючості ґрунтів, нецільового використання землі, напруження санітарно-епідеміологічної та екологічної ситуації, межових спорів тощо.

5. Оцінка проєкту Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень» від 18.06.2021 року № 5600-4

Стаття закону	Наслідки ухвалення
<p>1. Внести до Податкового кодексу України (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 13–17, ст. 112) такі зміни:</p> <p>...</p> <p>5) доповнити підпунктом 14.1.114² такого змісту: “14.1.114² мінімальне податкове зобов'язання – мінімальна величина податкового зобов'язання зі сплати податків, зборів, платежів, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи, пов'язаних з виробництвом та реалізацією власної сільськогосподарської продукції та/або з власністю та/або користуванням (орендою, суборендою, емфітевзисом, постійним користуванням) земельними ділянками, віднесеними до сільськогосподарських угідь, розрахована відповідно до цього Кодексу.</p>	<p>Запровадження мінімального податкового зобов'язання (МПЗ) призведе до суттєвого збільшення податкового навантаження на фізичних осіб, особисті селянські, малі фермерські господарства, інших малих суб'єктів господарювання, які на відміну від великих сільськогосподарських товаровиробників, для яких унаслідок запровадження МПЗ рівень фіскального навантаження не зміниться, або зміниться несуттєво, не мають можливості зменшувати податкове зобов'язання з МПЗ за рахунок інших податків та зборів</p>

<p>Сума мінімальних податкових зобов'язань, визначених щодо кожної із земельних ділянок, право користування якими належить одній юридичній або фізичній особі, в тому числі фізичній особі – підприємцю, є загальним мінімальним податковим зобов'язанням”;</p> <p>...</p> <p>“З⁸¹.1. Мінімальне податкове зобов'язання (МПЗ) обчислюється за формулою: $МПЗ = НГО \times S \times K \times M / 12$, де: МПЗ - мінімальне податкове зобов'язання; НГО - нормативна грошова оцінка 1 га земельної ділянки: для земельної ділянки, нормативна грошова оцінка якої проведена, - нормативна грошова оцінка 1 га відповідної земельної ділянки з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного відповідно до порядку, встановленого цим Кодексом; для земельної ділянки, нормативна грошова оцінка якої не проведена, - нормативна грошова оцінка 1 га ріллі по Автономній Республіці Крим або по області з урахуванням коефіцієнта індексації, визначеного відповідно до порядку, встановленого цим Кодексом; S - площа земельної ділянки, га; M - кількість календарних місяців, протягом яких земельна ділянка перебуває у власності, оренді, користуванні на інших умовах (в тому числі на умовах емфітевзису) платника податків; K - коефіцієнт, який становить 0,04</p>	
<p>8.У пункті 140.4 статті 140: 1) підпункт 140.4.4 викласти в такій редакції: “140.4.4. на суму від'ємного значення об'єкта оподаткування платника (крім великих платників податків) минулих податкових (звітних) років»; 2) доповнити підпунктом 140.4.4¹ такого змісту: «140.4.4¹ на суму від'ємного значення об'єкта оподаткування великого платника податків протягом десяти послідовних податкових (звітних) років, починаючи з податкового (звітного) року виникнення такого від'ємного значення об'єкта оподаткування»</p>	<p>Пропонується застосовувати положення щодо зменшення фінансового результату до оподаткування податком на прибуток підприємств виключно великими платниками податків на суму від'ємного значення об'єкта оподаткування протягом 10 послідовних податкових (звітних) років, починаючи з податкового (звітного) року виникнення такого від'ємного значення об'єкта оподаткування</p>

Джерело: На основі даних офіційного порталу Верховної Ради України. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72283 [26].

За оцінкою наведеного проєкту закону доводимо висновку, що його прийняття призведе до суттєвого збільшення податкового навантаження на фізичних осіб, особисті селянські, малі фермерські господарства, інших малих суб'єктів господарювання, з одно-

го боку, та надання податкових пільг виключно великим платникам податків з іншого.

Визначено суму МПЗ для кожної області України з урахуванням нормативної грошової оцінки 1 га ріллі та багаторічних насаджень.

6. Сума МПЗ з урахуванням нормативної грошової оцінки 1 га ріллі, грн

Область	Рілля		Багаторічні насадження	
	НГО 1 га, грн	МПЗ 1 га, грн	НГО 1 га, грн	МПЗ 1 га, грн
АРК	26 005	1 040,20	58 459	2 338,36
Вінницька	27 184	1 087,36	47 053	1 882,12
Волинська	21 806	872,24	41 349	1 653,96
Дніпропетровська	30 251	1 210,04	55 608	2 224,32
Донецька	31 111	1 244,44	58 459	2 338,36
Житомирська	21 411	856,44	35 646	1 425,84
Закарпатська	27 268	1 090,72	37 072	1 482,88

Запорізька	24 984	999,36	41 349	1 653,96
Івано-Франківська	26 087	1 043,48	37 072	1 482,88
Київська	26 531	1 061,24	42 775	1 711,00
Кіровоградська	31 888	1 275,52	67 015	2 680,60
Луганська	27 125	1 085,00	47 053	1 882,12
Львівська	21 492	859,68	27 091	1 083,64
Миколаївська	27 038	1 081,52	47 053	1 882,12
Одеська	31 017	1 240,68	62 737	2 509,48
Полтавська	30 390	1 215,60	64 163	2 566,52
Рівненська	21 938	877,52	37 072	1 482,88
Сумська	26 793	1 071,72	49 904	1 996,16
Тернопільська	29 035	1 161,40	57 034	2 281,36
Харківська	32 237	1 289,48	67 015	2 680,60
Херсонська	24 450	978,00	37 072	1 482,88
Хмельницька	30 477	1 219,08	52 756	2 110,24
Черкаська	33 646	1 345,84	74 144	2 965,76
Чернівецька	33 264	1 330,56	62 737	2 509,48
Чернігівська	24 065	962,60	55 608	2 224,32
Середня по Україні	27 499,7	1 099,98	50 531,84	2 021,27

Джерело: Власні розрахунки за даними Держстату [7].

Висновки. Як засвідчила оцінка законодавчої бази, одноосібні, фермерські, сімейні фермерські господарства, малі та середні сільськогосподарські підприємства не тільки не зможуть конкурувати на ринку земельних ділянок сільськогосподарського призначення з іншими учасниками, а й втрачатимуть землі, які зараз обробляють. Домінуватимуть на ринку земельних ділянок сільськогосподарського призначення агрохолдинги, транснаціональні корпорації та інші гравці зі значними фінансовими ресурсами та ширшими інституціями й організаційними можливостями.

За правових й економічних умов, що формують наведені закони і законопроекти на першому етапі запровадження купівлі-продажу землі сільськогосподарського призначення, на ринку переважатимуть гравці, основною метою яких буде купівля земельних ділянок не для подальшого їх обробітку, а для концентрації і консолідації привабливих земельних масивів для подальшого їх перепродажу після 1 січня 2024 р., коли відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення» від 31 березня 2020 року № 552-IX одна фізична чи юридична особа матиме право володіти 10 000 га землі сільськогосподарського призначення. За таких умов земля сільськогосподарського призначення в Україні з основного засобу виробництва сільськогосподарської продукції

може перетворитися у предмет перепродажу та спекуляції.

Конкурентоспроможності одноосібних, фермерських, сімейних фермерських господарств, малих і середніх сільськогосподарських підприємств також не сприятиме посилення податкового тиску на них через запровадження мінімального податкового зобов'язання та надання податкових пільг великим платникам податків через застосування положення щодо зменшення фінансового результату до оподаткування податком на прибуток підприємств на суму від'ємного значення об'єкта оподаткування протягом 10 послідовних податкових (звітних) років, починаючи з податкового (звітного) року виникнення такого від'ємного значення об'єкта оподаткування.

Запровадження законодавцем вищевведених правових й економічних умов зумовить продаж або передачу малими виробниками в оренду земельних ділянок, які вони зараз обробляють, скорочення виробництва і припинення діяльності одноосібних, фермерських, сімейних фермерських господарств, малих та середніх сільськогосподарських підприємств.

Такі фактори, у свою чергу, призведуть до зростання безробіття у сільській місцевості, зниження надходжень до бюджетів усіх рівнів, відтоку робочої сили у міста та за кордон, поглиблення демографічної кризи, подальшого закриття закладів освіти, медицини, охорони здоров'я, соціального захисту, поглиблення нерівності, напруже-

ності екологічної й санітарно-епідеміологічної ситуації, зниження конкуренції та монополізації сільськогосподарського виробництва, зміни структури агровиробництва, товарної структури експорту-імпорту, зростання цінової пропозиції на внутрішньому ринку продовольства тощо.

Отже, проаналізовані закони і законопроекти, що стосуються земельної реформи та запровадження ринку землі сільськогосподарського призначення, не сприяють досягненню в Україні Цілей сталого розвитку та запровадженню управління земельними ресурсами на засадах інклюзивної моделі сталого сільського розвитку.

Задля досягнення в Україні Цілей сталого розвитку та запровадження управління земельними ресурсами на засадах інклюзивної моделі сталого сільського розвитку Кабінету Міністрів України та Верховній Раді України

Список бібліографічних посилань

1. Андрійчук В. Г. Капіталізація сільського господарства: стан та економічне регулювання розвитку : монографія. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2007. 213 с.
2. Гадзало Я. М., Жук В. М. Наукові основи розвитку аграрного підприємництва та сільських територій за селозберігаючою моделлю : наук. доп. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2015. 40 с.
3. Гадзало Я. М., Лузан Ю. Я. Земельна реформа: проблеми і перспективи розвитку аграрної економіки. *Економіка АПК*. 2017. № 1. С. 5-14.
4. Гайдучук П. І. Аграрна реформа Л. Д. Кучми в Україні. Київ : ТОВ «Інформаційні системи», 2015. 448 с.
5. Гуторов О. І. Концептуальні засади формування ринку земель сільськогосподарського призначення. *Збірник наукових праць ТДАУ. Серія: Економічні науки*. Мелітополь : Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2012. № 2 (18). Т. 1. С. 114-120.
6. Даниленко А. С. Основні напрями удосконалення земельних відносин та їх роль у формуванні стратегії національної продовольчої безпеки України у XXI столітті. *Економіка АПК*. 2001. № 4. С. 28-32.
7. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
8. Добряк Д. С. Земельна реформа і формування ринку землі в Україні. *Економічний часопис*. 1999. № 6. С. 31-34.
9. Заяць В. М. Розвиток ринку сільськогосподарських земель : монографія. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2012. 390 с.
10. Кириленко І. Г., Кравчук В. П. Актуальні проблеми земельного ринку в Україні. *Економіка АПК*. 2012. № 5. С. 26-29.
11. Концепція розвитку сімейних фермерських господарств на період до 2030 року: проєкт / Ю. О. Лупенко, М. Й. Малік, О. Г. Шпикуляк, В. А. Мамчур, Р. Я. Корінець. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2021. 20 с.
12. Кулинич П. Ф. Правові проблеми охорони і використання земель сільськогосподарського призначення в Україні : монографія. Київ : Логос, 2011. 688 с.
13. Лупенко Ю. О., Кропивко М. Ф. Агрохолдинги в Україні та посилення соціальної спрямованості їх діяльності. *Економіка АПК*. 2013. № 7. С. 5-20.
14. Лупенко Ю. О., Ходаківська О. В. Наукові засади запровадження ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення. *Економіка АПК*. 2016. № 12. С. 5-15.
15. Лупенко Ю. О., Ходаківська О. В. Трансформація земельних відносин у сільському господарстві : аналітичний огляд. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2015. 52 с.

варто перейняти досвід управління земельними ресурсами у країнах Євросоюзу та США.

Метою земельної політики як в ЄС, так і в США визначено збереження моделі багатofункціонального сільського господарства, що характеризується насамперед малими і середніми формами господарювання сімейного типу й кооперативними об'єднаннями, гарантуванням прав власності на майно та землю, справедливим доступом до виробничих і природних ресурсів на відповідній території з урахуванням потреб суспільства, включаючи інтереси майбутніх поколінь.

Країни ЄС та США застосовують різні регуляторні механізми задля збереження і розвитку фермерських господарств сімейного типу, недопущення спекуляції землею сільськогосподарського призначення, забезпечення земельними ресурсами суб'єктів, які безпосередньо на них господарюють [16, 17].

References

1. Andriichuk, V.H. (2007). Kapitalizatsiia silskoho hospodarstva: stan ta ekonomichne rehuliuвання rozvytku : monohrafiia [Capitalization of agriculture: the state and economic regulation of development: monograph]. Nizhyn : Aspekt-Polihraf [In Ukrainian]
2. Hadzalo, Ya.M. & Zhuk, V.M. (2015). Naukovi osnovy rozvytku ahrarnoho pidpriemnytstva ta silskykh terytorii za selozberihaiuchoiu modelliu : naukova dopovid [Scientific bases of development of agrarian business and rural territories according to the village-preserving model: scientific report]. Kyiv : NNTs «IAE» [In Ukrainian].
3. Hadzalo, Ya.M. & Luzan, Yu.Ya. (2017). Zemelna reforma: problemy i perspektyvy rozvytku ahrarnoi ekonomiky [Land reform: problems and prospects for the development of the agricultural economy]. *Ekonomika APK*, 1, pp. 5-14 [In Ukrainian].
4. Haidutskyi, P.I. (2015). Ahrarna reforma L. D. Kuchmy v Ukraini [Agrarian reform of L.D. Kuchma in Ukraine]. Kyiv : TOV «Informatsiini systemy» [In Ukrainian].
5. Hutorov, O.I. (2012). Kontseptualni zasady formuvannya rynku zemel silskohospodarskoho pryznachennia [Conceptual bases of formation of the market of agricultural lands]. *Zbirnyk naukovykh prats TDAU. Serii: Ekonomichni nauky. Melitopol : Vyd-vo Melitopolska typohrafiia «Liuks», 2 (18), vol. 1, pp. 114-120* [In Ukrainian].
6. Danylenko, A.S. (2001). Osnovni napriamy udoskonalennia zemelnykh vidnosyn ta yikh rol u formuvanni strategii natsionalnoi prodovolchoi bezpeky Ukrainy u XXI stolitti [The main directions of improving land relations and their role in shaping the strategy of national food security of Ukraine in the XXI century]. *Ekonomika APK*, 4, pp. 28-32 [In Ukrainian].
7. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua/> [In Ukrainian].
8. Dobriak, D.S. (1999). Zemelna reforma i formuvannya rynku zemli v Ukraini [Land reform and land market formation in Ukraine]. *Ekonomichni chasopys*, 6, pp. 31-34 [In Ukrainian].
9. Zaiats, V.M. (2012). Rozvytok rynku silskohospodarskykh zemel : monohrafiia [Development of the market of agricultural lands: monograph]. Kyiv : NNTs «IAE» [In Ukrainian].
10. Kyrylenko, I.H. & Kravchuk, V.P. (2012). Aktualni problemy zemelnogo rynku v Ukraini [Current problems of the land market in Ukraine]. *Ekonomika APK*, 5, pp. 26-29 [In Ukrainian].

16. Лупенко Ю. О., Ходаківська О. В., Юрченко І. В. Ринковий обіг земель сільськогосподарського призначення: досвід країн ЄС. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2019. 80 с.
17. Лупенко Ю.О., Ходаківська О. В., Юрченко І. В. Світовий досвід ринкового обігу землі сільськогосподарського призначення. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2019. 120 с.
18. Михненко А., Щур Н. Світові моделі соціальної політики: уроки для України. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2011. Вип. 2. С. 219-227. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnudu_2011_2_31.
19. Могильний О. М. Державне регулювання орендних земельних відносин: політекономічний підхід. *Ефективна економіка*. 2018. № 5. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua>.
20. Національна доповідь щодо завершення земельної реформи / за наук. ред. Л. Я. Новаковського. Київ : Аграр. наука, 2015. 48 с.
21. Пасхавер Б. Й. Ринок землі: світовий досвід та національна стратегія. *Економіка АПК*. 2009. № 3. С. 47-53.
22. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань консолідації земель : Проект Закону України від 28.04.2021 року № 5438. Офіційний портал Верховної Ради України. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71783.
23. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо продажу земельних ділянок та набуття права користування ними через електронні аукціони : Закон України від 18 травня 2021 року № 1444-IX. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1444-20#Text>.
24. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин : Закон України від 28 квітня 2021 року № 1423-IX. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1423-20#Text>.
25. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення : Закон України від 31 березня 2020 року № 552-IX. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-20#Text>.
26. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень : Проект Закону України від 18.06.2021 № 5600-4. Офіційний портал Верховної Ради України. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72283.
27. Рекомендації щодо забезпечення розвитку земельних відносин у ринкових умовах / Федоров М. М., Месель-Веселяк В. Я., Саблук П. Т., Ходаківська О. В. [та ін.]. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2009. 60 с.
28. Россоха В. В. Економічний потенціал землі та проблеми його визначення в ринкових умовах господарювання. *Економіка АПК*. 2009. № 3. С. 107-109.
29. Сайт Latifundist.com. URL : <https://latifundist.com/rating/top100#308>.
30. Стратегічні напрями розвитку земельних відносин у сільському господарстві на період до 2020 року / [Федоров М. М., Ходаківська О. В., Корчинська С. Г., Солов'яненко Н. А.] ; за ред. Ю. О. Лупенка, М. М. Федорова. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2012. 60 с.
31. Трансформація земельних відносин до ринкових умов : матеріали Одинадцятих річних зборів Всеукр. Конгресу вчених економістів-аграрників 26-27 лют. 2009 р. / [Саблук П.Т., Федоров М. М., Месель-Веселяк В. Я., Ходаківська О. В. та ін.] ; за заг. ред. П. Т. Саблука. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2009. 115 с.
32. Третяк А. М. Стратегічні напрями розвитку земельних відносин в Україні на 2015-2025 роки. *Землевпорядний вісник*. 2014. № 12. С. 18-22.
33. Урядовий портал. URL : <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina>.
34. ФАО. URL : <http://www.fao.org/family-farming-decade/home/ru/>.
35. Федоров М. М. Земельна реформа і розвиток ринкових земельних відносин. *Економіка АПК*. 2011. № 7. С. 55-60.
11. Lupenko, Yu.O., Malik, M.Yo., Shpykuliak, O.H., Mamchur, V.A. & Korinets, R.Ya. (2021). Kontsepsiia rozvytku simeinykh fermerskykh gospodarstv na period do 2030 roku: proekt [The concept of development of family farms for the period up to 2030: a project]. Kyiv : NNTs «IAE» [In Ukrainian].
12. Kulynych, P.F. (2011). Pravovi problemy okhorony i vykorystannia zemel silskohospodarskoho pryznachennia v Ukraini : monohrafiia [Legal problems of protection and use of agricultural lands in Ukraine: monograph]. Kyiv : Lohos [In Ukrainian].
13. Lupenko, Yu.O. & Kropyvko, M.F. (2013). Ahrokholdnyh v Ukraini ta posylennia sotsialnoi spriamovanosti yikh diialnosti [Agroholdings in Ukraine and strengthening the social orientation of their activities]. *Ekonomika APK*, 7, pp. 5-20 [In Ukrainian].
14. Lupenko, Yu.O. & Khodakivska, O.V. (2016). Naukovi zasady zaprovadzhennia rynkovoho obihu zemel silskohospodarskoho pryznachennia [Scientific principles of introduction of market circulation of agricultural lands]. *Ekonomika APK*, 12, pp. 5-15 [In Ukrainian].
15. Lupenko, Yu.O. & Khodakivska, O.V. (2015). Transformatsiia zemelnykh vidnosyn u silskomu hospodarstvi : analitychny ohliad [Transformation of land relations in agriculture: an analytical review]. Kyiv : NNTs «IAE» [In Ukrainian].
16. Lupenko, Yu.O., Khodakivska, O.V. & Yurchenko, I.V. (2019). Rynkovyi obih zemel silskohospodarskoho pryznachennia: dosvid krain YeS [Market turnover of agricultural land: the experience of EU countries]. Kyiv : NNTs «IAE» [In Ukrainian].
17. Lupenko, Yu.O., Khodakivska, O.V. & Yurchenko, I.V. (2019). Svitovyi dosvid rynkovoho obihu zemli silskohospodarskoho pryznachennia [World experience of market circulation of agricultural land]. Kyiv : NNTs «IAE» [In Ukrainian].
18. Mykhnenko, A. & Shchur, N. (2011). Svitovi modeli sotsialnoi polityky: uroky dlia Ukrainy. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy*, 2, pp. 219-227. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnudu_2011_2_31 [In Ukrainian].
19. Mohylnyi, O.M. (2018). Derzhavne rehuliuвання orendnykh zemelnykh vidnosyn: politekonomichnyi pidkhid [State regulation of leased land relations: a political-economic approach]. *Efektivna ekonomika*, 5. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua> [In Ukrainian].
20. Natsionalna doповід shchodo zavershennia zemelnoi reformy [National report on the completion of land reform]. (2015). L. Ya. Novakovskiy (Ed.). Kyiv : Ahrar. Nauka [In Ukrainian].
21. Paskhaver, B.Yo. (2009). Rynok zemli: svitovyi dosvid ta natsionalna stratehiia [Land market: world experience and national strategy]. *Ekonomika APK*, 3, pp. 47-53 [In Ukrainian].
22. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy z pytan konsolidatsii zemel : Proekt Zakonu Ukrainy vid 28.04.2021 roku # 5438 [On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Land Consolidation: Draft Law of Ukraine of April 28, 2021 No. 5438]. Ofitsiinyi portal Verkhovnoi Rady Ukrainy. Retrieved from: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71783 [In Ukrainian].
23. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo prodazhu zemelnykh dilianok ta nabuttia prava korystuvannia nymy cherez elektronni auktsiony : Zakon Ukrainy vid 18 travnia 2021 roku # 1444-IX [On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Concerning the Sale of Land Plots and Acquisition of the Right to Use Them Through Electronic Auctions: Law of Ukraine of May 18, 2021 No. 1444-IX]. VR Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1444-20#Text> [In Ukrainian].
24. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo udoskonalennia systemy upravlinnia ta derehuliatcii u sferi zemelnykh vidnosyn : Zakon Ukrainy vid 28 kvitnia 2021 roku # 1423-IX [On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Concerning the Improvement of the System of Management and Deregulation in the Sphere of Land Relations: Law of Ukraine of April 28, 2021 No. 1423-IX]. Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1423-20#Text> [In Ukrainian].

36. Ходаківська О. В. Екологізація аграрного виробництва : монографія. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2015. 350 с.

37. Ходаківська О. В., Могильний О. М. Агрохолдинги України: аграрна політика та виклики майбутньому. *Економіка АПК*. 2017. № 6. С. 33-41.

38. Шпичак О. М., Боднар О. В. Проблеми власності та формування ціни землі сільськогосподарського призначення. *Економіка АПК*. 2012. № 12. С.3-9.

25. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo umov obihu zemel silskohospodarskoho pryznachennia : Zakon Ukrainy vid 31 bereznia 2020 roku # 552-ІKh [On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Concerning the Conditions of Circulation of Agricultural Lands: Law of Ukraine of March 31, 2020 No. 552-ІX]. Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-20#Text> [In Ukrainian].

26. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo zabezpechennia zbalansovanosti biudzhetykh nadkhodzen : Proekt Zakonu Ukrainy vid 18.06.2021 № 5600-4 [On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Certain Legislative Acts of Ukraine Concerning Ensuring Balance of Budget Revenues: Draft Law of Ukraine of June 18, 2021 No. 5600-4]. Official portal of the Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72283 [In Ukrainian].

27. Fedorov, M.M., Mesel-Veseliak, V.Ya., Sabluk, P.T., Khodakivska, O.V., et al. (2009). Rekomendatsii shchodo zabezpechennia rozvytku zemelnykh vidnosyn u rynkovykh umovakh [Recommendations for ensuring land development relations in market conditions]. Kyiv : NNTs «ІАЕ» [In Ukrainian]

28. Rossokha, V.V. (2009). Ekonomichni potentsial zemli ta problemy yoho vyznachennia v rynkovykh umovakh hospodariuvannia [Economic potential of land and problems of its definition under market conditions]. *Ekonomika APK*, 3, pp. 107-109 [In Ukrainian].

29. Sait Latifundist.com. Cite Latifundist.com. Retrieved from: <https://latifundist.com/rating/top100#308> [In Ukrainian].

30. Fedorov, M.M., Khodakivska, O.V., Korchynska, S.H. & Solov'ianenko, N.A., et al. (2012). Stratehichni napriamy rozvytku zemelnykh vidnosyn u silskomu hospodarstvi na period do 2020 roku [Strategic directions of development of land relations in agriculture for the period up to 2020]. Yu.O. Lupenko, M.M. Fedorov (Ed.). Kyiv : NNTs «ІАЕ» [In Ukrainian].

31. Sabluk, P.T., Fedorov, M.M., Mesel-Veseliak, V.Ya., Khodakivska, O.V., et al. (2009). Transformatsiia zemelnykh vidnosyn do rynkovykh umov : materialy Odyndatsiatsykh richnykh zboriv Vseukr. Konhresu vchenykh ekonomistiv-ahrarykiv 26-27 liut. 2009 r. [Transformation of land relations to market conditions: materials of the Eleventh Annual Meeting All-Ukrainian. Congress scientific economists-agrarians February 26-27, 2009]. P.T. Sabluk (Ed.). Kyiv : NNTs «ІАЕ» [In Ukrainian].

32. Tretiak, A.M. (2014). Stratehichni napriamy rozvytku zemelnykh vidnosyn v Ukraini na 2015-2025 roky [Strategic directions of development of land relations in Ukraine for 2015-2025]. *Zemlevporiadnyi visnyk*, 12, pp. 18-22 [In Ukrainian].

33. Uriadovyi portal [Government portal]. Retrieved from : <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina> [In Ukrainian].

34. ФАО [FAO]. Retrieved from : <http://www.fao.org/family-farming-decade/home/ru/> [In Russian].

35. Fedorov, M.M. (2011). Zemelna reforma i rozvytok rynkovykh zemelnykh vidnosyn [Land reform and development of market land relations]. *Ekonomika APK*, 7, pp. 55-60 [In Ukrainian].

36. Khodakivska, O.V. (2015). Ekolohizatsiia ahrarykoho vyrobnytstva : monohrafiia [Greening agricultural production: monograph]. Kyiv : NNTs «ІАЕ» [In Ukrainian].

37. Khodakivska, O.V. & Mohylnyi, O.M. (2017). Ahrokholdynhy Ukrainy: ahraryna polityka ta vyklyky maibutnomu [Agroholdings of Ukraine: agricultural policy and challenges for the future]. *Ekonomika APK*, 6, pp. 33-41 [In Ukrainian].

38. Shpychak, O.M. & Bodnar, O.V. (2012). Problemy vlasnosti ta formuvannia tsiny zemli silskohospodarskoho pryznachennia [Problems of ownership and price formation of agricultural land]. *Ekonomika APK*, 12, pp. 3-9 [In Ukrainian].

Sabii I. M. Regulation of land relations: the regulatory aspect in terms of modern legislative changes

The purpose of the article is to assess the impact of existing legislative initiatives in the field of agricultural land turnover on the possibility of achieving the Sustainable Development Goals in Ukraine and the implementation of land management based on an inclusive model of sustainable rural development.

Research methods. The following methods were used: dialectical methods of cognition of processes and phenomena; empirical method (based on a comprehensive assessment of the current state of regulation of land relations in agriculture); comparative analysis method; abstract-logical (theoretical generalizations and formulation of conclusions).

Research results. Established in the process of analysis of laws and bills on land reform and regulation of market circulation of agricultural land, adopted and registered in the Verkhovna Rada of Ukraine during 2020 - the first half of 2021, their impact on the level of viability and competitiveness of individuals, farmers, family farms, small and medium-sized agricultural enterprises in the new legal and economic conditions.

Scientific novelty. The influence of individual legislative initiatives in the field of agricultural land turnover on the possibility of achieving the Sustainable Development Goals in Ukraine and the introduction of land management based on an inclusive model of sustainable rural development has been determined.

Practical significance. The calculation of the amount of the minimum tax liability (MTL) for each region of Ukraine, taking into account the normative monetary value of the arable land, was carried out and its impact on the economic situation of small and medium-sized agricultural producers was assessed. Figs.: 6. Refs.: 38.

Keywords: land relations; land reform; Sustainable development goals; sustainable rural development; farming; farming; family farm; land administration; competitiveness; minimum tax liability.

Sabii Ihor Mykhailovych - senior research fellow of the department of land relations and environmental management, National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics" (10, Heroiv Oborony St., Kyiv, 03127)

E-mail: igor.sabiy@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-8237-940X>

Сабий И. М. Регулирование земельных отношений: нормативно-правовой аспект в контексте современных законодательных изменений

Цель статьи - оценить влияние существующих законодательных инициатив в сфере оборота земель сельскохозяйственного назначения на возможность достижения в Украине Целей устойчивого развития и внедрения управления земельными ресурсами на основе инклюзивной модели устойчивого сельского развития.

Методика исследования. Используются следующие методы: диалектические познания процессов и явлений; эмпирический (по комплексной оценке современного состояния регулирования земельных отношений в сельском хозяйстве); сравнительного анализа; абстрактно-логический (теоретические обобщения и формулирования выводов).

Результаты исследования. Установлено в процессе анализа законов и законопроектов по вопросам земельной реформы и регулирования рыночного оборота земель сельскохозяйственного назначения, принятых и зарегистрированных в Верховной Раде Украины в течение 2020-го - первого полугодия 2021 г., их влияние на уровень жизнеспособности и конкурентоспособности индивидуальных, фермерских, семейных фермерских хозяйств, мелких и средних сельскохозяйственных предприятий в новых правовых и экономических условиях.

Элементы научной новизны. Определено влияние отдельных законодательных инициатив в сфере оборота земель сельскохозяйственного назначения на возможность достижения в Украине Целей устойчивого развития и внедрения управления земельными ресурсами на основе инклюзивной модели устойчивого сельского развития.

Практическая значимость. Проведен расчет суммы минимального налогового обязательства (МНО) для каждой области Украины с учётом нормативной денежной оценки пашни и оценено его влияние на экономическое положение малых и средних сельхозтоваропроизводителей. Табл.: 6. Библиогр.: 38.

Ключевые слова: земельные отношения; земельная реформа; Цели устойчивого развития; устойчивое сельское развитие; фермерское хозяйство; фермерство; семейная ферма; управления земельными ресурсами; конкурентоспособность; минимальное налоговое обязательство.

Сабий Игорь Михайлович - старший научный сотрудник отдела земельных отношений и природопользования, Национальный научный центр «Институт аграрной экономики» (03127, г. Киев, ул. Героев Обороны, 10).

E-mail: igor.sabiy@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-8237-940X>

Стаття надійшла до редакції 05.05.2021 р.

Фахове рецензування: 28.05.2021 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Сабий І. М. Регулювання земельних відносин: нормативно-правовий аспект у контексті сучасних законодавчих змін. *Економіка АПК*. 2021. № 6. С. 89 – 100. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202106089>

Sabii, I.M. (2021). *Regulivannia zemelnykh vidnosyn: normatyvno-pravovy aspekt v konteksti suchasnykh zakonodavchykh zmin* [Regulation of land relations: the regulatory aspect in terms of modern legislative changes]. *Ekonomika APK*, 5, pp. 89 – 100 [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202106089>

* * *